

Asia: VN/36586/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle Suomen ja Yhdysvaltojen välillä tehdyn puolustusyhteistyösopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Aseistakieltäytyjäliiton lausunto Suomen ja Yhdysvaltojen välisestä DCA-sopimuksesta

Aseistakieltäytyjäliitto pitää Suomen ja Yhdysvaltojen välistä DCA-sopimusta osana Suomen kasvavaa militarisaatiota ja geopoliittisten jännitteiden kiristymistä Euroopassa, eikä kannata sopimuksen allekirjoittamista.

Eryyisenä huolenaiheina sopimuksesta liitto haluaa nostaa esiin seuraavat kaksi asiaa:

Sopimusluonnoksen 6. artiklan 2. kohdan mukaan "Suomi oikeuttaa USA:n joukot käyttämään niitä valtuuksia, joita tarvitaan, jotta USA:n joukot voivat käyttää sovittuja tiloja ja alueita, toimia niissä sekä puolustaa ja valvoa niitä toteuttamalla sovituissa tiloissa ja sovituilla alueilla ja niiden välittömässä läheisyydessä välttämättömät ja oikeasuhtaiset toimenpiteet, mukaan lukien toimenpiteet järjestyksen ylläpitämiseksi ja palauttamiseksi (---)." Saman artiklan kolmannessa kohdassa esitetään, että "poikkeuksellisissa olosuhteissa ja yhteisesti sovittujen turvallisuussuunnitelmien mukaisesti" USA:n joukot voisivat toteuttaa näitä toimenpiteitä myös sovittujen alueiden ja niiden välittömän läheisyyden ulkopuolella.

Toisaalta Yhdysvaltojen liittovaltion lain mukaan maassa voidaan tuomita sakkoihin tai maksimissaan 10 vuoden vankeuteen henkilö, "joka Yhdysvaltain ollessa sodassa tarkoituksellisesti aiheuttaa tai yrittää aiheuttaa tottelemattomuutta, uskottomuutta, kapinaa tai velvollisuuksista kieltäytymistä

Yhdysvaltain asevoimissa tai laivastossa tahi tietoisesti estää Yhdysvaltojen värväys- tai pestastoimintaa palveluksen tai Yhdysvaltojen vahingoksi tai yrittää sitä (---)."1

Kyseinen laki ei luonnollisesti sopimuksen voimaan tullessakaan koskisi Suomen kansalaisia. Se kuitenkin herättää kysymyksen, voisiko vastaava USA:n joukkoihin kohdistuva toiminta Suomessa, kuten kriittisiä poliittisia viestejä sisältävien lennäkkien jakaminen tai joukkojen näkemyksiin vaikuttamaan pyrkivät mielenosoitukset, olla Yhdysvaltain näkökulmasta asia, johon sillä olisi oikeus puuttua "järjestyksen ylläpitämiseksi ja palauttamiseksi", tai vaatia Suomea puuttumaan 6. artiklan 1. kohdan mukaisesti. Kysymyksen olennaisuutta lisää se, ettei luonnoksessa ole tarkemmin määritelty, mitä "välittömällä läheisyydellä" tarkoitetaan, sekä se että vastaavat USA:n joukkojen oikeudet voisivat yllämainitulla tavalla tietyissä tilanteissa ulottua myös "välittömän läheisyyden" ulkopuolelle.

Aseistakieltäytyjäliitto kehottaa hallitusta harkitsemaan tarkkaan tämän vaikutusta Suomen kansalaisten mahdollisuuteen aktiivisesti harjoittaa mielipiteenvapauttaan ja kokoontumisoikeutta sovittujen alueiden läheisyydessä ja suhteessa USA:n joukkoihin ylipäätään.

Olemassa olevat, Yhdysvaltojen armeijassa palvelevien aseistakieltäytymisoikeutta koskevat säännökset eivät ole Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusneuvoston standardien mukaisia. Hakemusmenettely ei noudata ohjetta, jonka mukaan tulee olla "riippumattoman ja puolueettoman päätöksentekuelimen tehtävä määrittää, perustuuko aseistakieltäytyminen kussakin erityistapauksessa aitoihin motiiveihin ottaen huomioon veloitteen olla syrjimättä aseistakieltäytyjiä heidän vakaumuksensa luonteen perusteella"2, sillä sen toteuttaa kaikissa vaiheissa armeija itse, jota ei voida pitää "riippumattomana ja puolueettomana".

War Resisters' Internationalin kokoamien tietojen mukaan2 amerikkalaisten ammattisotilaiden aseistakieltäytymisoikeudessa on käytännössä usein ongelmia. Aseettomiin tehtäviin siirrettyihin entisiin sotilaisiin on kohdistettu syrjintää, ja pahimmillaan aseistakieltäytyjiä on määrätty vankeuteen hylättyjen hakemusten vuoksi. Ongelmia on ollut myös USA:n ulkomaille lähetettyjen joukkojen piirissä. USA:n joukkojen pysyessä sopimusluonnoksen 12 artiklan mukaisesti pääasiassa Yhdysvaltojen tuomiovallan alla näitä ongelmia voi esiintyä myös Suomeen sijoitetuissa joukkojen kohdalla. Tästä syystä pitäisi kiinnittää huomiota siihen, millaisia poikkeuksia sopimukseen pitäisi sisällyttää, jossa Suomessa oleskelevaa USA:n joukkojen jäsentä uhkasi ihmisoikeusloukkaus kotimaansa taholta.

18 U.S.C. 2388 - Activities affecting armed forces during war
<https://www.govinfo.gov/app/details/USCODE-2022-title18/USCODE-2022-title18-part1-chap115-sec2388>

Conscientious objection to military service. Commission on Human Rights resolution 1998/77.
https://www.ohchr.org/sites/default/files/E-CN_4-RES-1998-77.pdf

Military Service in the United States. <https://wri-irg.org/en/news/2006/usa0603-en.htm#fn16>

Kervinen Aku
Aseistakieltäytyjäliitto ry